

DETLEFS HENNINGS

Kāpēc jauns rietumnieks pievērsa pastiprinātu uzmanību vietai, par kuņu skolās neko nemācīja?

Pagājušā gadsimta 80. gadu sākumā visā Vācijas Federatīvajā Republikā tikai divi (!) jauni studenti nopietni kērās pie akadēmiska līmeņa Baltijas studijām: viens bija 1960. gadā dzimušais Korneliuss Haselblats (*Cornelius Hasselblatt*), Igaunijas vācbaltiešu politiķa Vernera Haselblata – viena no Igaunijas starpkāļu laika kultūras autonomijas likuma autoriem – brāļa mazdēls, kurš Hamburgā interesējās par Igauniju un somugru valodām, otrs – šo rindu autors Detlefs Hennings (*Detlef Henning*), vācietis bez jebkādām ģimenes saitēm ar Baltiju.

Mācoties vēsturi Minsteres Universitātē, biju sācis interesēties par Austrumeiropas un īpaši Baltijas vēsturi un baltu valodām, nonācis pie Latvijas.

Jāvaicā – kāda tolaik jaunam rietumniekam (nebiju nedz latviešu trimdinieks, nedz vācbaltietis) vispār varēja būt motivācija pievērst pastiprinātu uzmanību valstīm un zemēm, kas bija pazudušas no Eiropas kartes un par kurām skolās neko nemācīja? Pat joti ideālistiskais mērķis – varbūt kaut kad profesionāli pievērsties šī reģiona valodām, kultūrām un vēsturei reālitātē šķita nesasniedzams.

Šo to tomēr zināju. Astoņgadīgam zēnam pastmarku kollek-

Detlefs Hennings (1959; *Detlef Henning*) ir vēsturnieks ar *Magister Artium* (M.A.) gradu, pašlaik pētnieks Ziemeļaustrumu institūtā Līneburgā (*Nordost-Institut Lüneburg*). Zinātniskās intereses – 19. un 20. gs. Baltijas reģiona un Latvijas vēsture, latviešu un vācu attiecības, Latvijas mazākumtautību, latviešu sociāldemokrātu un komūnistu, historiografijas vēsture.

pas vēsturē, Slavu-baltu valodu institūtā nejausi ieraudzīju piedāvājumu divas stundas nedēļā apmeklēt latviešu valodas kursus. Jāteic, tolaik vēl eksotiskāks šķita tikai piedāvājums mācīties Ziemeļamerikas indiānu valodas... Kā vienīgais latviešu valodas students nonācu Minsteres trimdinieka un latviešu valodas pasniedzēja Ojāra Roziša paspārnē. Atceros savu pirmo teikumu latviešu valodā 1980. gada oktobrī: "Tas ir mans tēvs." No 1966. gadā Londonā izdotās Terēzas Budiņas-Lazdiņas grāmatas *Teach Yourself Latvian* ie mācījos nākamos vārdus – spainis, ābols, ābele, govs.

Tomēr pēc diviem gadiem, kad pirmo reizi uzturējos Rīgā (Latvijas lauki šķiras ienaidniekiem toreiz vēl skaitījās aizliegtā teritorija), ar šo lauksimnieci-

kova kādreizējie skolasbiedri), kas toreiz ekskluzīvi sadarbojās ar Maskavas *Intūrista* filiāli Rīgā.

1982. gadā, izmantojot 100 marku atlaidi studentiem, pirmo reizi pievienojos vācbaltiešu ceļotāju grupai. Tā sastāvēja gan no vēl Baltijā dzimušiem, latviešu un igauņu valodu protošiem cilvēkiem – ap tiem vēdīja zināma nostalgijas aura –, gan no jaunas un jautras studentu kompanijas. Uz Rīgu un Tallinu braucām ar vilcienu no Austrumberlinēs caur Varšavu, Grodņu un Vilņu, ceļā pavadījām 36 stundas.

Manā bagāžā ietilpa arī paciņa ar sieviešu apakšveļu un papīriņš ar meitenes adresi, ko Ojārs bija iedevis, lai man būtu vismaz teorētiska iespēja kontaktēties ar "padomju iezemiešiem" un es varētu mēģināt ar viņiem

Zudušo zemi meklējot

drīz nespēju. Pēc nedēļas jau bija jābrauc atpakaļ. Pa šo laiku apgvuvu elementārāko Rīgas topografiju (jo pilsētas plāns arī nebija pieejams), nodibināju kontaktu ar vienu cilvēku un ieguvu pāris grāmatu, skaņplates un keramikas izstrādājumu. Atceros sliktu dūšu, kas pēc atgriešanās Rietumvācijā mani pārņēma, ieejot pārtikas veikalā un skatot desu un gaļas pārplīnību...

Divas lietas galvā bija noskaidrojušās: kādreiz Latvijā patiesām ir bijis citādi, jo vienā dzīvokli ieraudzīju pirmskaņa Anglijā ražotu smalku porcelānu trauku ar ornamentiem, bet tagad tur valda okupācijas režīms, par to nevar būt nekādu šaubu. Un jaujam vācu ideālistam lietas labā kaut kas jādara – jau pēc gada ar latviešu valodas mācīšanos vien varēja kaitināt krievu un "padlatviešu" režīmu.

NĀKAMIE BRAUCIENI (1983 – 1986)

Piepildītāks un efektīvāks bija nākamas brauciens 1983. gadā kopā ar latviešu trimdas un Baltiešu Kristīgās studentu apvienības aktivistu Andreju Urdzi – sociologu, kam Maincas universitātē bija uzticējusi izpētīt ie spējas vācu studentiem braukt uz Padomju Latviju un tur apmeklē speciāli viņiem rīkotus latviešu valodas kursus. Kopā ar

gam zenam pastmarku kollekcijā bija Latvijas laika pastmarkas ar dīvainu uzrakstu *Latvija*, un mamma man bija paskaidrojusi, ka Latvija ir zeme, kas līdz ar Igauniju un Lietuvu Otrā pasaules kara laikā pazuda no karstes, jo "Stalins tās norija". Un viņa pastāstīja arī par Oktobra apvērsuma jucekļiem un Baltijas vēsturi – to, ko kāra laikā bija dzirdējusi no Rīgas vācbaltiešu ģimenes, ar kuŗu neilgi bija dzīvojusi kopā okupētajā Polijā.

Lai izvairītos no Igaunijas, Latvijas un Lietuvas nosaukšanas vārdā, padomju propaganda savos ārzemniekiem domātajos *Intūrista* bukletos pakļautās Baltijas valstis ietvēra jēdzienā "Padomju Baltija".

Otrs stimuls meklēt šīs "pazudušās" zemes varbūt nāca no manā ģimenē tradicionālās kristīgi humānistiskās audzināšanas, no kuŗas izrietēja morāles diktēts pienākums pievērsties cilvēkiem, kuŗiem nākas ciest. No tā arī zināms antikomūnisms un interese par komūnisma upuriem.

Trešais bija politisks ideālisms, kas Rietumu jauniešiem bija raksturīgs pēc 1968. gada studentu revolūcijas (tiesa, manā gadījumā ne kreisā nokrāsā). Un ceturtais iemesls – romantiska vēlme studēt ko eksotisku, lai varētu atšķirties un profilēties no pārējiem 40 000 Minsteres "masu universitātes" studentu: lūk, var braukt uz Nikaragvu palidzēt sandinistu revolūcijai, celt fermas un skolas, bet es braucu meklēt pazudušas zemes pašā Eiropā, par kuŗām caurmēra vācietim nebija ne jausmas.

Kad Minsteres universitātē sāku specializēties Austrumeiro-

territorija), ar šo lauksaimniecībā noderīgo leksiku padomju lielpilsētā jutos diezgan bezpalīdzīgs. Un pirmā modernā latviešu valodas mācību grāmata tieši vācu valodā runājošajiem *Lettisch Intensiv* parādījās tikai 1992. gadā.

Daudz vairāk valodas apguvē palīdzēja iestāšanās Minsteres latviešu korī, kuŗu vadīja Mārtiņš Zandbergs, jo dziedāt nozīmē runāt lēnāk un skaidrāk. Pirmo lepnumu par iemācīto kā "kārklu latvietis" izjutu, kad koris apmeklēja komponista Jāzepa Vītola kapu Lībekā (saistībā ar viņa jubileju). Nezinot, ka esmu vācietis, man – glītam "tautudēlam" – uzticēja nolikt uz tā vainagu. Līdzās citiem laipniem Minsteres latviešiem man daudz palīdzēja vēsturnieks Ādolfs Šilde ar savu sirsnību, precīzām atmiņām par Latvijas laiku un grāmatu retumiem, arī ārsts Andris Kadegijs, topošā Minsteres Latviešu centra dvēsele un dzinulis, ar savu amerikānisko atvērtību un optimismu ("jā, mēs varam!") un daudzi citi.

PIRMIE NOSPIEDUMI

Rietumeiropas students parasti apmeklē to zemi, kuŗas valodu mācās. Okupētā Padomju Latvija bija būtisks PSRS militārās sistēmas rietumu robežas bastions pie Baltijas jūras, tāpēc šāda varbūtība bija gandrīz izslēgta. Tieša, varēja braukt kā tūrists – par dārgu naudu iegādāties braucienu, piemēram, no vācbaltiešu ģimenes ceļojumu biroja *Baltisches Reisebüro Wencelides* (tā iepriekš brāļi Vencelidesi, stārp citu, bija vēsturnieka Pētera Krupni-

un es varētu mēģināt ar viņiem runāt par āboliem un govīm. Rīgas meitene bija 1941. gada 14. jūnijā deportēto latviešu meita, mūsu kontakts izveidojās kautri un ar pārpratumiem, bet vismaz vienojāmies par vēstuļu apmai-

Savukārt telefona būdinām vajadzēja divu kapeiku monētas, un tās bija deficits.

Manas valodas zināšanas bija ļoti ierobežotas, tikko pratu uzdot jautājumu, lai uzzinātu ceļu, bet saprast cilvēku runāto gan-

latviešu valodas kursus. Kopā ar pieciem citiem vācu studentiem, kas interesējās par latviešu valodas apguvi, mūsu grupu ar pāplašinātu kultūras programmu Rīgā laipni uzņēma Latvijas Komiteja kultūras sakariem ar tautiesiem ārzemēs ("Kultkoms").

Ārzemnieks, kas mācījās vai jau prata latviešu valodu, padomju iestādēm šķita tik aizdomīgs, ka to uzreiz ieklāva "ārzemju tautiešu" kategorijā. Tā bija spēle – zinājām, ka "Kultkoms" ir VDK filiāle un ka jāuzmanās no savervēšanas mēģinājumiem. No otras puses, mēģinājām tās piedāvātās iespējas un budžetu izmantot saviem mērķiem. Arī man pie slavenās "kafijas tases" "Kultkoma" rezidencē Gorkija ielā 11a mēģināja iestāstīt, ka turpmākai dzīvei daudz izdevīgāk mācīties krievu valodu un ka latviešu valoda tāda niekošānās vien esot. Tomēr paliku pie sava, un turpmāk par mani kā "tautieti ārzemēs" gādāja "Kultkoma" darbiniece Iveta Krauja (vismaz toreiz viņu tā sauca), kuŗa solīja pa pastu rēgulāri sūtīt *Cīnu* un *Padomju Jaunatni*, ja vien es šad tad varētu kaut ko pastāstīt par Minsterē dzīvojošiem latviešu trimdiniekim.

(Turpinājums sekos)

ВИЗА Т-В	№ 913343	
3-5034		
Гр.	ФРГ	
Фамилия	ХЕИННІНГ	
Имя, отчество (имена)	ДСТ ДЕР	
Дата рождения	26.02.59	Пол МУЖ
С детьми до 16 лет	ОДИН	
Цель поездки	ТУРГРУППА	
В учреждение	ИНТУРИСТ	
В пункта	РИГА	
Действительна для выезда в СССР с		
пребывания в СССР до		
через пограничные пункты СССР, открытие для пассажирского движения		
Выдана	04.07.85	
К паспорту №	7854476	
ВЪЕЗД		

Official stamp of the Soviet Border Guard: **СОВЕТСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В БЕЛОРУССИИ**

Publikācija tapusi sadarbībā ar žurnālu

domuzīme
Literatūra, publicistikā, vēsture

Domuzīme – vārdos izteiktais laiks. Latviešu literatūra, publicistikā un vēsture. Lasiet elektroniski las.am un fabula.im
Interesenti ārpus Latvijas to var iegādāties, sazinoties ar redakcijas pārstāvi:
gundega.grinberga@ir.lv

DETLEFS HENNINGS

(Turpināts no Nr. 26)

Izkūlos sveikā ar ieganstu, ka manas latviešu valodas zināšanas ir pārāk vājas, lai sekotu sarunām. Avīzes tomēr saņēmu, un to lasīšana man palīdzēja izprast Padomju Latvijas propagandas terminoloģiju un domāšanas stilu.

Trešajā ceļojumā uz Latviju 1984. gadā iepazinos ar gadu par mani vecāko Raiti Gaili, kuŗa telefona numuru bija iedevusi kāda Minstera Latviešu ģimnazijs skolniece.

90. gados, kad mūsu pazīšanās jau bija izsikusi, Raitis kļuva bēdigi slavens. Baumoja, ka, būdamas Latvijas Depozītu bankas akcionārs, viņš it kā esot panēmis 30 miljonus dolaru un aizbēdzis uz Krieviju, kur vēlāk palīdzējis finansēt Jeļcina vēlēšanu kampaņu. 1984. gadā Raitis bija jauks, inteliģents, komūnikabls un atvērts, un tikai vēlāk sapratu, kāpēc. Aicināja uz dzīvokli, izmaksāja taksometrus, dāvināja mākslas darbus un ievadīja pirmsneatkarības laika biznesā. No viņa mācījós un izpratu, kā tapa vēlākie čeveri, šleseri un ameriki un kāda bija sabiedrība un sistēma, kas viņus veidoja. Arī to, kāpēc dažiem jau padomju gados bija privileģijas un iespējas, kādu citiem nebija. Raita darba grāmatiņa atradās kādā valsts plānošanas iestādē, dažas stundas nedēļā viņš nodarbojās ar perfokartēm – toreizējā Pa-

kura bija precējusies ar ungāru un dzīvoja Budapeštā, Raitis uz Minsteri sūtīja retas pirmskaņa Latvijas pastmarkas, kas man bija jāreālizē pastmarku veikalā Berlinē. Desmit procenti no pārdotā palika man, par pārējiem 90 procentiem bija jāpērk firmas sporta kurpes un džinsi, ko sūtīju pa pastu ar vilcienu caur Prāgu, tādējādi apejot aviopasta muižu Maskavā.

Pārmaiņu periodam tuvojoties, kontakti aprāvās: manī palielinājās interese par politiku un brīvību. Saistījies ar krievu biznesu, alkoholu un, iespējams, arī narkotikām, Raitis 2010. gadā Maskavā gāja bojā autokatastrofā. Kuluāros runāja par pašnā-

latviešu trimdas organizācijas – Eiropas Latviešu jaunatnes apvienības (ELJA) – mēģinājumi iesaistīt vācbaltiešu jauniešus politiskajā ciņā par brīvību Baltijai regulāri iestrēga viņu politiskajā vienaldzībā. Interese rādās tikai ar Mihaila Gorbačova nākšanu pie varas un attīstoties vācu "Gorbomānijai".

Kā *DbJuStR* apkārtraksta redaktors varēju žurnālā ielikt arvien vairāk informācijas par norisēm Baltijā, un 1986. gadā man izdevās ar Vācijas Ārlietu ministrijas piešķirto naudu (to dabūt palīdzēja grāfs Hägens Lambsdorfs, kurš 1991. gadā kļuva par pirmo Vācijas vēstnieku atjaunotajā Latvijas Republikā)

vību. Inteliģents un gaišs cilvēks, padomju diktatūras un sabied-

DbJuStR vārdā noorganizēt *Lettischer Sommer* (Latviešu vasaru).

Zudušo zemi meklējot

Baltijas valstu pirmajiem neatkarības soļiem, rakstos atbalstot to tuvināšanos Rietumeiropas struktūram.

1989. gada jūlijā ar nesen dibinātā Latvijas Kultūras fonda palīdzību man izdevās noorganizēt pirmo vācu un latviešu studentu apmaiņu, iespējams, pirmo visā vācu un latviešu attiecību vēsturē. Desmit jauni un simpatiski latviešu studenti divas nedēļas dzīvoja pie vācu studentiem Vācijā, pēc tam brauca ekskursijās pa visu zemi, piedalījās televīzijas intervījās, vācu politiķi par godu mūsu studentu grupai rīkoja pieņemšanas utt. Tolaik latviešu studentu ierašanās Vācijas Federatīvajā Republikā bez pa-

kiem un Tallinu ierados Rīgā, piepildījis bagāznieku ar tualetes papīru, vitaminu tabletēm, dažiem šķīnķiem, šampūnu un rakstāmmašīnu. Piebraucu pie Ilgučiema kopmītnes, lai ievāktos pasniedzējiem paredzētajā trešā stāvā vienīstaba dzīvoklī – pa virtuves logu pavērās skaists skats uz miskastēm un dzērājiem. Šķita, tieši to es vēlos – būt "padomju ierindnieks" sociālistiskajā ikdiennā. Pirmā romantika zuda, kad rudenī man piešķira Rīgas pircēja vizītkarti un pirmos talonus deficitā preču iegādei un, kad tirgū vairs nebija dārzeļu un augļu. Kopmītnes komandante mēģināja manus cukura talonus paturēt sev, jo ārzemnieks taču

domju drošības dienesta vadoniem bija sensācija. Jaunie

nevāra zaptes! Protestēju un vienu no diviem taloniem tomēr

stundas nedēļa viņš nodarbojas ar perfokartēm – toreizējā Padomju Savienības mērogā modernu informācijas techniku.

Parallēli oficiālajam darbam viņš bija VDK "stukačs" ar segvārdu Lielais un, kā noskaidroju 1994. gadā, par mani ziņoja. Viens viņa ziņojums ir saglabājies. 1986. gada jūnijā Lielais varēja pastāstīt, ka "vācu students interesējas par Černobiļas notikumiem un jaunu cilvēku sūtīšanu uz turieni". Acīmredzot ieštādēm bija aizdomas, ka Vācijas specdienu esti lēnām veido mani par aģēntu Baltijas jautājumos, jo citā iemesla jaunam, normāli domājošam Rietumu cilvēkam mācīties latviešu valodu un interesēties par Baltiju taču nevarēja būt!

Zinotāja "amats" deva Raitim pilnu brīvību kontaktēties ar mani un no Nekermana firmas katalogiem pasūtīt *Adidas* sporta kurpes un džinsus, kas man bija jāatved nākamajā braucienā. Reiz viņš mani paņēma līdzi uz kādu savrupmāju Mežaparkā, kur četras sievietes no padomju audumiem šuva lētas džinsu kopijas, ko Raitis, izmantojot *Aeroflot* lidmašīnu reisus, par desmitkārtīgu cenu reālizēja tālajās PSRS austrumu republikās. No turienes viņš reizēm man nakts vidū zvanīja uz Ministri, lai darītu zināmus jaunus pasūtinājumus savam biznesam, jo no "Padlatvijas" telefoni kontaktēt neuzdrošinājās. Vēlāk izveidojām cita veida nelegālās tirdzniecības shēmu, kas man nozīmēja avanturu un ļāva pieredzēt, kā padomju cilvēks "ar sakariem" veido savu labklājību. Ar savas māsas starpniecību,

vibū. Inteligents un gaiss cilvēks, padomju diktatūras un sabiedrības sabojāts, agrīns shēmotājs, tomēr zaudējums Latvijai.

Sākot ar ceturto braucienu uz Latviju 1986. gadā, vadīju *Baltisches Reisebüro* tūristu grupas, par to pienācās brīvvieta. "Pārmaiņu vējs" gaisā jau bija jūtams. Vācijā redzēju Jura Podnieka filmu *Vai viegli būt jaunam?*, Rīgā bija neformālais "pagrabs" Krāmu ielā 4 un citas "brīvības pazīmes".

Šajā reizē manā koferī bija noslēpti 20 *Maggi* buljona kļuciši, kuŗi slepeni bija jāatdod Lidijas Doroñinas-Lasmanes māscīai tālākai nosūtišanai uz darba nometni Mordovijā, kur Lidija izcieta bargu sodu. Labāk raksturot padomju diktatūras neprātu nemaz nav iespējams! Šie 20 buljona kļuciši no Minsteres ar lidmašīnu slepeni bija jāved uz Maskavu, no turienes uz Rīgu, kur vēlā vakarā tumšā un pēc čurām smirdošā daudzdzīvokļu mājas kāpņu telpā pie durvīm tos iedevu kādai nezināmai, bailīgai sievietei, un pēc tam šie kļuciši ceļoja tālāk uz Mordoviju. No latviešu trimdīnieces puses, kas man, naivam vācietim, lūdza pakalpot kā kurjeram, tā bija nedaudz bezatbildīga rīcība – šādas lietas vara uzskatīja par bīstamām.

Latviešu vasara un pirmā Vācu un latviešu studentu apmaiņa (1986. un 1989. g.)

Ilgstoši biju Vācbaltu jauniešu un studentu apvienības (*Deutsch-baltischer Jugend- und Studentenring. DbJuStR*) valdes loceklis. Tomēr *veco* vācbaltiešu mazbēriem par Baltiju lielas intereses nebija, drizāk par ģimenes vēsturi un jautrām ballītēm. Arī

DbJuStR varda noorganizēt *Leit-sicher Sommer (Latviešu vasaru)*. Tā bija pirmā vasaras nometne vācu studentiem, pārsvarā Vācbaltiešu jauniešu un studentu apvienības biedriem, un tās no-lūks bija iepazīstināt ar Latvijas vēstures, politikas, kultūras (un tautas deju!) pamatlīnijām. Lektori bija Aija Priedīte, Andris Kadegijs, Egils Levits, Valentīna Lasmane, Ingrīda Balode, vācu vēsturnieks Mihails Garlefs un es. Trīs nedēļas indoktrinējām savus klausītājus brīvajā Zviedrijā, pēc tam nedēļu pavadijām Padomju Latvijā. Interesanti, ka no šis 20 dalībnieku grupas daudzi vēlāk turpināja nodarboties ar Latvijas lietām, mācījās latviešu valodu un savas darba gaitas saistīja ar Latviju, piemēram, Martins fon Hirshauzens (*Martin von Hirschhausen*) 90. gados organizēja un sešus gadus vadīja vācu a/s *Vereinsbank Riga*, un Magdalēna Hilmane (*Magdalena Huelmann*), kas vēl šodien vada Minsteres universitātes Baltu valodu institūtu.

Sestais Latvijas brauciens laimīgi sakrita gan ar pirmo Igauņijas Tautas frontes kongresu 1988. gada 1. oktobrī, gan ar pirmo Latvijas Tautas frontes rīkoto manifestāciju Mežaparkā nedēļu vēlāk. Vācu studentu grupa, kas nejausi brauca līdzi tūristiem, pirmo reizi ieraudzīja Baltiju un sajūsminājās par to. Starp viņiem bija arī mans studiju laika draugs Jaspers fon Altenbokums (*Jasper von Altenböckum*), kurš 90. gados bija lielās Frankfurtes dienas avīzes (*Frankfurter Allgemeine Zeitung*) korespondents Stokholmā un no turienes labvēlīgi ziņoja par

domju drošības dienesta pāvadoņiem bija sensācija. Jaunie cilvēki trīs nedēļas bija Atmodas vēstnieki Rietumos, un vienai dalībnieci pat izdevās personīgā sarunā ar Vācijas Valsts prezidentu Richardu fon Weizsäckeru (*Richard von Weizsäcker*) pastāstīt par notikumiem un cerībām Latvijā.

Sekoja vāciešu atbildes vizīte Latvijā, kuŗas laikā viņi – arī pirmo reizi – drīkstēja dzīvot pri-vāti un iepazīties ar reālās Padomju Latvijas ikdienas dzīves pēdējo fazī.

Daži latvieši šo tolaik eksklūzīvo iespēju prasmīgi izmantoja vācu stipendiju pieprasīšanai. Vinu vidū bija Ivars Belte, tagadējais Latvijas Televīzijas valdes priekšsēdis, Kaspars Klaviņš, vēstures profesors, Kristīne Vol-farte, vēsturniece, Jānis Turlajs, Baltijas lielākās karšu izdevniecības *Jāņa sēta* vadītājs, Aleksandrs Ravkovs, pazīstams architekts un viesnīcas īpašnieks Van-kuverā, un citi. Šāda studentu apmaiņa, vēlāk iekļaujot arī Igauniju, turpinājās vēl dažus gadus, līdz brīva studentu pārvietošanās kļuva par normālu parādību.

Pirmais Latvijas Kultūras fonda ārzemju stipendiāts (1989 – 1990)

1989. gadā Latvijas Kultūras fonds man kā pirmajam ārzemniekam piešķira *Salsmaizes* stipendiju (250 rubļu mēnesi), kas deva iespēju veselu gadu nodzīvot Padomju Latvijā, strādājot pie pētījuma par 1919. gada Stučkas režīmu un noslipējot valodu.

Augustā ar savu *veco* 1968. gada *Opel Rekord C* caur Helsin-

nevara zaptes! Protestēju un vienu no diviem taloniem tomēr saņēmu.

Svētdienās gāju uz viesnīcu *Latvija*, lai par četriem rubļiem tiktu pie "zviedru galda" ar gaļu un svaigiem dārzeņiem. Šveicars neklūdīgi prata atšķirt ārzemniekus no padomju ļaudīm, tāpēc kādā mitrā un pelēkā februāra dienā atļāvos nepaņemt līdzi vācu pasi. Taču atskanēja stingrs "tikai ārzemniekiem!", un es sapratu, cik gan ātri cilvēka ārējais izskats, starojums un iekšējā stāja, dzīvojot apspiestības režīmā, var mainīties! Arī tuales papīrs bija beidzies, un vaja-dzēja stāvēt pie kravas mašīnas, kas to bija atvedusi no Lietuvas, un stiept rullīšus ar auklu appleciem uz mājām...

Lielākie piedzīvojumi togad saistījās ar politiskajiem noti-kumiem: 1989. gada 23. augustā stāvēju *Baltijas celā*, skaidri apzinoties, ka man – vācietim – vienkārši pienākas to darit. 18. novembrī atrados Daugavas kraisma un 1990. gada 4. maijā pie Augstakās Padomes ēkas, piedzīvojot Latvijas Republikas neatkarības atdzīmšanu. Grandiozas emocijas!

(*Turpinājums sekos*)

Publikācija tapusi sadarbībā ar žurnālu

domuzīme

Domuzīme – vārdos izteiktais laiks. Latviešu literatūra, publicistika un vēsture. Lasiet elektroniski las.am un fabula.im. Interesenti ārpus Latvijas to var iegādāties, sazinoties ar redakcijas pārstāvi:

gundega.grinberga@ir.lv